

Найбільший в Україні локалітет рідкісних угруповань *Schoenus ferrugineus* L. та *Cladium mariscus* (L.) Pohl. (Cyperaceae) на Волинському лесовому плато

Схарактеризовано рідкісні болотні угруповання з переважанням *Schoenus ferrugineus* та *Cladium mariscus* на болоті Марковичі (Волинська область). Подано карту рослинності болота, яке є унікальною за своїм флористичним складом. Порушено питання охорони цього рідкісного локалітету.

Ключові слова: рідкісні види та угруповання, Зелена книга України, локалітети *Schoenus ferrugineus* та *Cladium mariscus*, Волинське лісове плато.

Постановка наукової проблеми та її значення. Угруповання центральноєвропейського виду (*Schoenus ferrugineus* (L.) та мотано-океанічного виду з острівним ареалом, *Cladium mariscus* (L.) Pohl. є одними з найбільш рідкісних рослинних угруповань в Україні. Ці види занесені до Червоної книги України (ЧКУ, 2009), а їх угруповання – до Зеленої книги України (ЗКУ, 2009).

Види утворюють спільні угруповання на карбонатних болотах – у Малому Поліссі, Волинському лесовому плато, у Західному Поділлі. Вид *Cladium mariscus* представлений в Україні двома формами – *S. subsp. mariscus* (поширений в Антлантичній і Центральній Європі й на Скандинавському півострові) та *S. subsp. martii* (представлений на узбережжі Чорного моря від гирла Дунаю до західної частини Кримського півострова). На карбонатних болотах зростає *Cladium ssp. mariscus*. Більша частина локалітетів цих двох видів зникла, здебільшого внаслідок їх вузької амплітуди та меліоративних робіт, оскільки при осушенні погіршується життєздатність особин і зменшується їх чисельність [1].

Аналіз останніх досліджень цієї проблеми. Нині в Україні згідно із «Зеленою книгою України» (2009) відомо чотири локалітети, де збереглися угруповання *Schoenus ferrugineus*. Наявні також невеликі острівці, де вид трапляється, не утворюючи угруповань, наприклад на Хмельниччині. Два локалітети у 80-х рр. були виявлені одним з авторів, Т. Л. Андрієнко, у Малому Поліссі на території Рівненської області – це пам'ятка природи «Дерманська», яка раніше складалася із двох відокремлених частин у заплаві р. Устя – «Підзастав'я» та «Підзалужжя» (пізніше їхня площа була збільшена до 120 га, а дві частини були об'єднані). Вцілілі угруповання *Schoenus ferrugineus* значною мірою знаходилися під впливом меліорації. Понад 20 років вид *Cladium mariscus* вважався для Рівненщини втраченим. Його виявленню передували тривалі пошуки, проведені Т. Л. Андрієнко та заввідділом природи Рівненського краєзнавчого музею Г. М. Антоною за допомогою місцевих природознавців [2].

Ученими Інституту ботаніки НАН України та співробітниками краєзнавчого музею був виявлений новий локалітет *Cladium mariscus* для Рівненської області та України. За результатами наших досліджень в Острозькому районі Рівненської області в долині р. Свитеньки був створений заказник загальнодержавного значення «Буцанський». У ньому, окрім комплексу соснових і вільхових лісів, охороняються (на площі 50–70 га) очеретяно-осоково-гіпнові болота з участю у травостой *Schoenus ferrugineus* та наявністю інших центральноєвропейських видів [1; 2]. Нині ця територія належить до Дермансько-Острозького національного природного парку [3].

У Львівській області, неподалік границі з Волинською областю, створено два ботанічні заказники місцевого значення, де відмічені *Schoenus ferrugineus* та *Cladium mariscus* – ландшафтний заказник місцевого значення «Верхобузський» і ботанічний заказник «Кемпа». Угруповання характеризуються пригніченим станом і порушені антропогенними факторами. Вони мають невеликі площі і характеризуються відсутністю монодомінантних угруповань.

Однією з перших робіт про карбонатні болота регіону Західного Бугу була публікація О. О. Кагала (1990) «Фітосозологічна характеристика болотного масиву у верхів'ї р. Західний Буг».

Місцезнаходженням рідкісних карбонатних видів на Львівщині останнім часом присвятив декілька публікацій О. Т. Кузярін (2001), який проаналізував дані про раритетні рослини та фітоценози заплави Західного Бугу.

Більш узагальнювальний характер має стаття В. І. Мельника зі співавторами (2006). У цій публікації наведено дані про поширення *Cladium mariscus* в Україні та тенденції сучасного стану локалітетів.

Досить детальним аналізом поширення *Cladium mariscus* характеризується робота Л. М. Борсукевич (2008), у якій подано еколого-ценотичні особливості *Cladium mariscus* у Львівській області.

Деякі дані про карбонатні болота в околицях с. Перевердів Рівненської області та м. Броди Львівської області з використанням класифікації Браун-Бланке знаходимо в публікації Г. А. Чорної, Т. С. Багацької (2008).

Карта сучасного поширення *Cladium mariscus*, уміщена в Червоній книзі України (2009), свідчить про те, що переважна більшість місцезнаходжень виду, які існували раніше, не підтверджуються [9]. Виняток становить лише місцезнаходження виду в Шацькому національному природному парку, яке нещодавно виявив П. М. Яценко (2007). Однак вид тут зростає не на болотах, як у всіх попередніх згаданих нами екотопах, а на мілководді озера Світязь (Волинська область).

Таким чином, існуючі локалітети *Schoenus ferrugineus* та *Cladium mariscus* (особливо останнього виду) невеликі за площею, нерідко пригнічені, часто розташовані на постмеліоративних ділянках [1; 2; 3], у зв'язку із чим не весь спектр угруповань цих видів був тут виявлений.

Мета і завдання статті. Мета статті – проаналізувати й узагальнити дані щодо вивчення рідкісних рослинних угруповань *Schoenus ferrugineus* та *Cladium mariscus* в Україні. Важливими завданнями є також детальне дослідження виявленого авторами найбільшого в Україні локалітету, здійснення картування болота Марковичі в Локачинському районі Волинської області, наведення созологічної оцінки болотного масиву і перспектив його подальшого дослідження.

Матеріали та методи. В основу роботи покладено результати геоботанічних досліджень авторів та опрацювання гербарних матеріалів (KW).

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Болото Марковичі розташоване в центральній частині Локачинського району Волинської області, поряд із селом Марковичі, його площа 265 га. Болото належить до складу гідрологічного заказника місцевого значення «Луга-Свинорійка», що розташований між селами Замличі та Шельвів, і тягнеться на 22 км. Площа заказника 880 га; він утворений рішенням облради № 16/6 від 20.12.1993 р. для збереження лучно-болотного масиву, що входить до водоохоронної зони річки Луги, яка є найбільшою в області притокою Західного Бугу.

Згідно з фізико-географічним районуванням (О. Маринич, Пархоменко, Петренко, 2003), територія лучно-болотного комплексу належить до Західно-Української лісостепової провінції, Волинської височинної області, Локачинсько-Торчинського району [8]. Поверхня Локачинського району підвищена, плескато-хвиляста із лесовими відкладами, днища широкі заболочені, відсоток заболоченості Волинської височини 1,5 % [4].

За геоботанічним районуванням (1977) територія належить до Сокальсько-Торчинського району Луцько-Рівненського округу Поліської підпровінції Східноєвропейської провінції Європейської широколистяно-лісової області.

Згідно з геоботанічним районуванням 2003 (Я. Дідух, Ю. Шеляг-Сосонко), територія належить до Європейської широколистяно-лісової області, Центральноєвропейської провінції широколистяних лісів, Південнопольської-Західноподільської підпровінції широколистяних лісів, Люблінсько-Волинського округу [5].

На болоті Марковичі (рис. 1) у рослинному покриві переважає *Schoenus ferrugineus*, значну участь бере в ньому *Cladium mariscus*.

Ми виявили такі угруповання: *Schoenetum (ferruginei) hypnosum*, *Schoenetum (ferruginei) phragmitosum (australis)*, *Schoenetum (ferruginei) molinosum (coerulei)*, *Cladietum (marisci) phragmitosum (australis)*, *Cladietum (marisci) schenosum (ferruginei)*, *Schoenetum (ferruginei) eriophosum (latifolium)*. Усі вони охороняються згідно з положенням «Зеленої книги України» [7].

Ценози асоціації *Schoenetum (ferruginei) hypnosum* розміщені в центральній частині болота. Загальне покриття травостою 80–85 %, проективне покриття мохів 3–5 %. Аспект угруповання під час дослідження (липень) яскраво зелений із суцвіттями *Epipactis palustris* (L.) Crantz. Домінувальний вид *Schoenus ferrugineus* має проективне покриття 70–75 %, решта видів (*Carex flava* L., *Parnassia palustris* L., *Epipactis palustris*, *Potentilla erecta* L., *Salix rosmarinifolia* L.) у відсотковому відношенні становлять близько 5 %. Ценози такого угруповання займають добре збережену ділянку із домінуванням *Schoenus ferrugineus*. Мохи представлені такими видами: *Drepanocladus intermedius*, який переважає, та *Calliergonella cuspidata*.

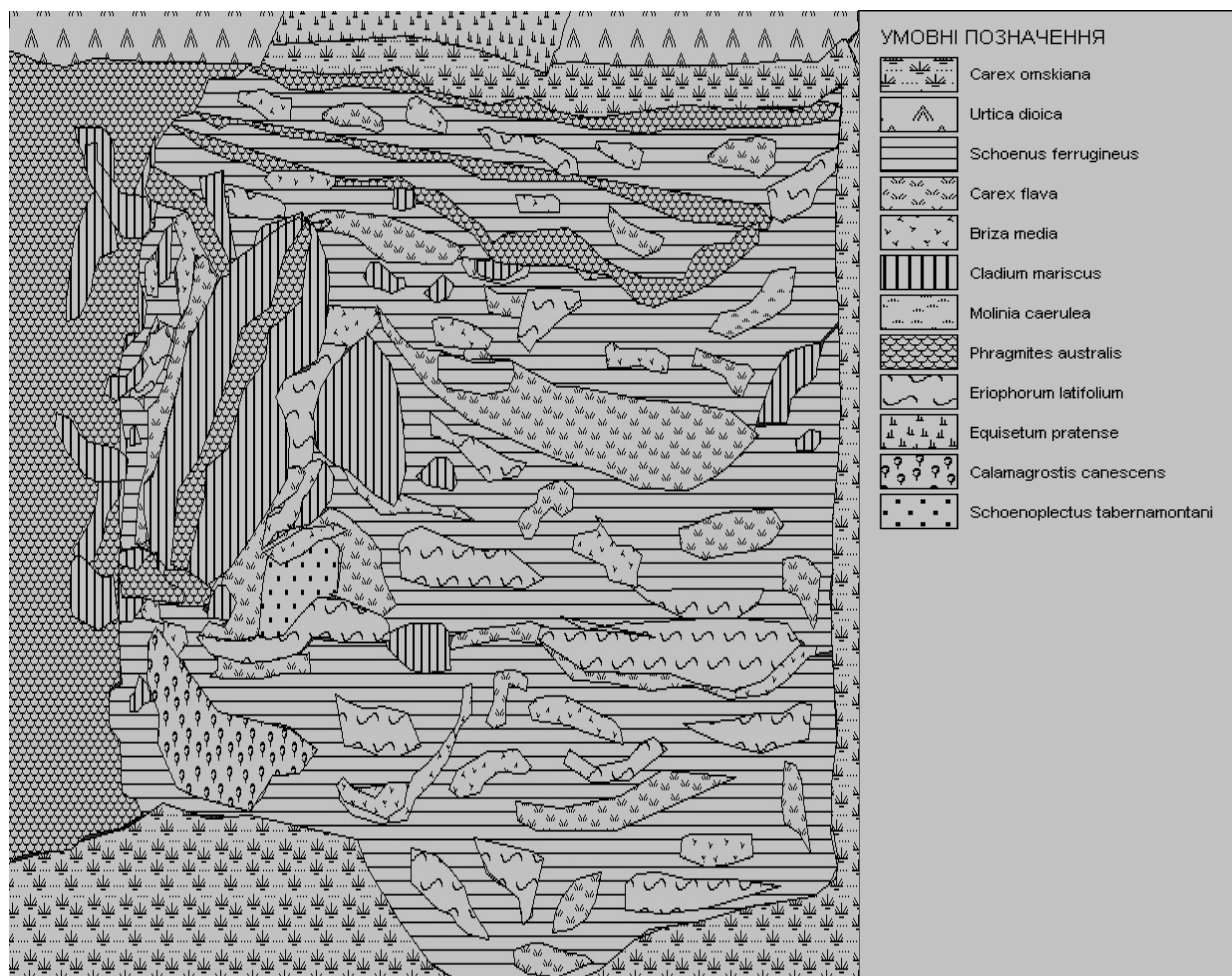

Рис. 1. Картохема рослинності болота Марковичі (Локачинський район, Волинська область)

Ценози асоціації *Schoenetum (ferruginei) eriophosum (latifolium)* тягнуться стрічкоподібною смугою зі східної частини болота на північний захід. Займають досить велику площу. Проективне покриття травостою 75–80 % (*Schoenus ferrugineus* – до 65 %, *Eriophorum latifolium* Норре – 5–10 %, решта припадає на *Briza media* L., *Epipactis palustris*). Поодинокі куртинами зростають *Salix rosmarinifolia*, *Salix cinerea* L. Мохи представлені окремими екземплярами, як і в попередньому угрупованні.

Ценози *Schoenetum (ferruginei) phragmitosum (australis)* поширені в північній частині болота і простягаються широкою смугою. Це найбільша з ділянок цієї асоціації. Домінує в першому ярусі *Phragmites australis* L (проективне покриття 30–35 %), у другому ярусі – *Schoenus ferrugineus* (55–60 %). Подекуди наявні обводнені і трясовинні ділянки. Мохи 3–5 % представлені *Drepanocladus intermedius*, *Calliergonella cuspidata*. Як асектатори в травостої трапляються *Epipactis palustris*, *Potentilla erecta*, *Molinia caerulea* (L.) Moench.

Угруповання *Schoenetum (ferruginei) molinosum (coerulei)* виявлене у східній частині болота. Тут болото має певні відмінності порівняно з іншими прилеглими ділянками, поруч наявний меліоративний канал, який зараз не функціонує. У травостої виявлено домінування *Molinia caerulea*. Проективне покриття травостою 65–70 % (*Schoenus ferrugineus* – 45–50 %, *Molinia caerulea* – 30–35 %, *Briza media* – 5 %, *Carex acutiformis* Ehrh., *Carex panicea* L., *Carex nigra* (L.) Reichard (1–2 %)). Моховий покрив розріджений, місцями він відсутній зовсім.

Ценози *Cladietum (marisci) phragmitosum (australis)* розташовані в західній частині болота Марковичі і простягаються з північно-західної на південну частину болота. Проективне покриття травостою становить 80–85 %, він утворює густі зарості. Вид *Cladium mariscus* складає 55–60 %, *Phragmites australis* – 35–40 %, решта видів (частка яких складає до 5 %) представлені *Carex acutiformis*, *C. nigra*, *Carex contigua* Норре, *Lysimachia vulgaris* L. Серед мохів переважає: *Drepanocladus*

intermedius – 2–5 %, *Drepanocladus polygamus* виступає як домішка. Поверхня обводнена, у західній частині угруповання рівень води 15–20 см. Ділянка добре збережена, характеризується домінуванням *Cladium mariscus*.

Угруповання *Cladietum (marisci) schenosum (ferruginei)* розташоване поряд із схарактеризованим вище. Простягається у вигляді стрічки в західному та східному напрямку. Проективне покриття травостою 75–80 %, як доміанти виступають *Cladium mariscus* (40–45 %) та *Schoenus ferrugineus* (25–30 %), асектаторами виступають такі види: *Scirpus tabernaemontani* C. C. Gmel. (10–12 %), *Carex flava* (1–2 %), *C. contigua* (4–5 %), *Briza media* (5 %), *Epipactis palustris* (2–4 %), *Parnasia palustris* (1–5 %). Мохи мають проективне покриття 5 %: *Drepanocladus intermedius*, *Drepanocladus polygamus*, *Calliergonella cuspidata*.

По краю болота з обох сторін переважає *Equisetum arvense* L із проективним покриттям травостою 70–75 %. Як асектатори виявлені *Urtica dioica* L – 10–12 %, *Carex nigra*, *C. contigua*, *C. appropinquata* Schum. – до 5 %, *Epilobium hirsutum* L – 2–4 %, *Cirsium rivulare* (Jacq.) All. – 1 %, *Dactylorhiza incarnate* (L.) Soo. – 1 %.

Угруповання *Carex omskiana* Meinsh розміщені ближче до дороги. Проективне покриття травостою – 75–80 %, місцями наявні невеликі зниження з водою.

Тут зростають *Alisma plantago-aquatica* L., *Alisma lanceolatum* With – 5–10 %, *Ranunculus repens* L. – 5–10 %, *Rumex hydrolapatus* Huds – 1–3 %, *Epilobium hirsutum* – 1–2 % та ін.

Досить значну площу на болоті Марковичі в його західній частині займає угруповання *Phragmites australis*. Проективне покриття травостою 75–80 %, *Urtica dioica* – 15–20 %, *Salix cinerea* – 5–8 %, є обводнені ділянки з рівнем води 30–45 см, вода буро-червоного кольору, очевидно, внаслідок наявності досить великої кількості карбонатів. Невеликі ділянки на болоті займають угруповання із *Carex flava* і *Briza media*.

Згідно з флористичним районуванням (Заверуха, 1985), територія належить до Голарктичного царства Бореального підцарства Євросибірської області Європейської провінції Люблінсько-Волино-Подільської підпровінції Люблінсько-Волино-Малополіського округу Люблінсько-Волинського підокругу Волинського району Західноволинського підрайону.

За своїм флористичним складом рослинність виявленого болотного масиву значно відрізняється від більшості боліт України, хоча належить до найбільш поширених в Україні евтрофних (низинних) боліт. Проте карбонатні болота є окремою за своїм рослинним світом групою боліт. Але на вищезгаданих карбонатних болотах, особливих за своїми умовами, травостій побудований переважно центральноєвропейським видом *S. ferrugineus* (60–80 % проективного покриття) та мотанно-океанічним видом *C. mariscus*, покриття якого на ділянках, де він присутній, складає 10–60 %, збільшуючись на обводнених ділянках. Види, характерні для бореальних боліт, складають другу групу, досить численну за кількістю. Проте лише деякі з них, насамперед *Molinia caerulea*, *Eriophorum polystachyon* L, виступають співдомінантами з невеликою участю – до 15–20 % на невеликих площах, решта видів асектатори. До цих видів належать також *Eriophorum gracile* Koch, *Menyanthes trifoliata* L, *Comarum palustre* L, *Parnasia palustris*, низка видів осок (*Carex visicata* Meinsh., *C. contigua* Hoppe, *C. appropinquata*, *C. omskiana*) та верб (*Salix cinerea*, *S. myrsinifolia* Salisb., *Salix starkeana* Willd, *S. rosmarinifolia* L).

Третю флористичну групу складають лучно-болотні та болотні види з широким ареалом, такі як *Achillea inundata* Kondr, *Mentha aquatica* L, *Epilobium hirsutum*, *Ranunculus repens*, *R. lingua* L, *Valeriana officinalis* L, *Rumex hydrolapatus*, *Alisma plantago-aquatica* та ін.

Цікавою особливістю є те, що серед видів лучно-болотного різнотрав'я є такі, які вказуються на інших карбонатних болотах, насамперед на вищезгаданих болотах Рівненщини. Серед них слід назвати євроазійсько-середземноморський вид *Epipactis palustris* (L.) Crantz (який нерідко згадується серед видів, що зростають на карбонатних болотах), *Potentilla erecta* (L.) Raeusch – це майже єдине місце в регіоні, де вид утворює значні популяції, хоча в цілому в лісовій зоні цей досить поширений вид зазвичай зростає на кислих ґрунтах. До цих видів також належать *Cirsium rivulare* та *C. palustre* (L.) Scop.

На менш обводнених лучно-болотних ділянках зростає і місцями переважає або співдомінує *Carex flava*. Дуже цікавим видом, який часто трапляється на карбонатних болотах, є *Valeriana simplicifolia* (Reichenb.) Kabath. Тривалий час вона вважалась видом гірських боліт. На рівнині вона виявлена на Рівненщині саме на карбонатних болотах (наприклад у Буцанському заказнику) [1; 2; 3; 6].

Нині вид *Valeriana simplicifolia* (Дмитрах, 2002) поширений у центрі середньої Європи, східна границя якого проходить по території України – від Волинської височини і Малого Полісся до високогірної частини Карпат [6].

Виявлення на болоті Марковичі популяції цього рідкісного виду підтверджує дані Р. Дмитрах і допомагає уточнити поширення виду в Україні та його східну межу поширення для Заходу України.

Отже, флористичний склад боліт із домінуванням *Schoenus ferrugineus* є оригінальним і відрізняється від складу інших евтрофних боліт України. Нині, враховуючи недовготривалість дослідження болотного масиву Марковичі, можна виявити лише певні закономірності щодо змін його рослинного покриву. Оскільки болото розташоване поблизу двох сіл (Роговичі і Марковичі), тут наявний певний антропогенний вплив на його рослинність, заміщення рослинних угруповань іншими з більш змінним флористичним складом.

Останнім часом у Польщі також збільшується увага до дослідження карбонатних боліт, кількість яких тут значно більша, ніж на території України. З'являються нові публікації, серед них особливо слід відмітити роботу Аліції Бучек (*A. Buczek, 2005*), присвячену Люблінському макрорегіону. Автор відмічає, що *Cladium mariscus* представлений на Люблінщині чотирма видами угруповань – монодомінантними із *Cladium mariscus*, з *Carex omskiana*, угрупованнями з мохами та *Molinia coerulea*.

Вони формуються в різних екологічних умовах, *Cladium mariscus* відомий на Люблінщині із 37 місцезростань, 96,6 % припадає на чотири торфовища на схід та північ від м. Холм. Автор вважає, що найкращою формою його охорони є охорона територіальна (резерватна), А. Бучек зробила висновок, що *Cladium mariscus* має бути занесена до списку загожуваних видів рослин на Люблінщині в категорії VU – вид під загрозою. Аналізуючи цю публікацію, увагу привертає значна подібність цих рідкісних угруповань на болоті Марковичі та в Польщі на Люблінщині [10; 11].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Болото Марковичі і прилеглі до нього території мають велике екологічне значення, насамперед тому, що це досі єдина в Україні значна за площею і ціліла ділянка угруповань із рідкісними реліктовими центральноєвропейськими видами карбонатних боліт із домінуванням *Schoenus ferrugineus* та *Cladium mariscus*, які утворюють тут значні за площею ценози. Ці види зростають тут і разом, і окремими ділянками, мають високу життєвість, квітнуть і плодоносять. У ботанічній літературі України досі ці види згадувались як такі, що зазнають значного антропогенного впливу та знаходяться на межі зникнення й скорочення площ своїх фітоценозів. Крім цих реліктових угруповань, занесених до Зеленої книги України [7], тут виявлено низку рідкісних видів, характерних для боліт, із підвищеним умістом карбонатів, серед яких насамперед слід назвати *Valeriana simplicifolia*, *Epipactis palustris*, *Salix starkeana*, *Ostericum palustre* Besser, а також рідкісних для регіону бореальних видів – *Parnassia palustris*, *Salix rosmarinifolia*. На болоті наявні великі популяції родини *Orchidaceae* (*Dactylorhiza incarnate*, *Dactylorhiza maculata* (L.) Soo, *Epipactis palustris*), які вимагають подальшого вивчення. Це дасть можливість з'ясувати тенденції динаміки цих рідкісних видів, провести популяційне вивчення, розробити пропозиції щодо збереження цього унікального фітоценозу та його фіторізноманіття. Необхідно надати гідрологічному заказнику «Луга–Свинорийка» статус ботанічного заказника загальнодержавного значення.

Джерела та література

1. Андриенко Т. Л. Современное состояние и охрана редких сообществ *Cladium mariscus* и *Schoenus ferrugineus* на Украине / Т. Л. Андриенко, С. Ю. Попович // Ботан. журн. – 1986. – Т. 71. – № 4. – С. 557–561.
2. Андриенко Т. Л. Край лісів та імлістих боліт / Т. Л. Андриенко, Г. М. Антонова, А. В. Єршов. – Львів : Каменярь, 1988. – 86 с.
3. Андриенко Т. Л. НПП «Дермансько-Острозький» // Фіторізноманіття заповідників та національних природних парків України. Ч. 2. Національні природні парки / Т. Л. Андриенко, В. А. Онищенко, В. В. Пацюк ; за ред. В. А. Онищенка і Т. Л. Андриенко. – К.: Фітосоціоцентр, 2012. – С. 206–214
4. Брадїс Е. М. Торфово-болотний фонд УРСР, його районування та використання / Е. М. Брадїс, А. І. Кузьмичов, Т. Л. Андриенко. – К. : Наук. думка, 1973. – 264 с.
5. Дідух Я. П. Геоботанічне районування України та суміжних територій // Я. П. Дідух, Ю. Р. Шеляг-Сосонко // Укр. бот. журн. – 2003. – 60. – № 1. – С. 6–17.
6. Дмитрах Р. *Valeriana simplicifolia* (Reichenb.) Kabath в Україні: Поширення, таксономія, морфологія / Р. Дмитрах // Вісн. Львів. ун-ту. Сер. Біологічна. – 2002. – Вип. 29. – С. 46–51.
7. Зелена книга України / за заг. ред. Я. П. Дідуха. – К. : Альтерпрес, 2009. – 448 с.

8. Маринич О. М. Удосконалена схема фізико-географічного районування України / О. М. Маринич // Укр. геогр. журн. – 2003. – № 1. – С. 16–21.
9. Червона книга України. Рослинний світ / за ред. Я. П. Дідуха – К. : Глобалконсалтинг, 2009. – 900 с.
10. Buczek A. Siedliskowe uwarunkowania, ekologia, zasoby i ochrona kłoci wiechowatej *Cladium mariscus* (L.) Pohl w makroregionie lubelskim / A. Buczek // Acta. Agrophysica Rozprawy i Monografie, 2005. – 129 (9). – S. 1–127.
11. Monitoring siedlisk przyrodniczych. Przewodnik metodyczny // Opracowanie zbiorowe pod redakcją Wojciecha Mroza. Część pierwsza. – Warszawa, 2010. – 311s.

Пацюк Вадим, Андриенко Татьяна. Самый большой в Украине локалитет редких сообществ *Schoenus ferrugineus* и *Cladium mariscus* (Cyperaceae) на Волынском лесовом плато. Приводится характеристика редких болотных сообществ с преобладанием *Schoenus ferrugineus* и *Cladium mariscus* на болоте Марковичи (Волынская область). Представлена карта растительности болота, которое является уникальным по своему флористическому составу. Сделано геоботаническое описание ассоциаций, которые преобладают в болотном массиве, указано на фитоценоотические особенности сообществ в сравнении со смежными сообществами в Украине. Обсуждается вопрос об охране этого редкого локалитета. Дана фитосозологическая оценка болота и указаны редкие виды и сообщества, которые нуждаются в охране. Важным направлением в будущем должен стать мониторинг на даном болоте, это даст возможность прогнозировать изменения растительного покрова и давать рекомендации по сохранению редких сообществ и растений.

Ключевые слова: редкие виды и сообщества, Зелёная книга Украины, *Schoenus ferrugineus*, *Cladium mariscus*, Волынское лесное плато.

Andrienko Tatjana, Dacyuk Vadym. Most in Ukraine of Lokalitet of Rare Groupments of *Schoenus Ferrugineus* but *Cladium Mariscus* (Cyperaceae) on Volhynia Forest Plateau. The characteristic of the locality of rare swamp communities of Markovichy swamp in Volynia district with prevalence of *Schoenus ferrugineus* and *Cladium mariscus* was given. The map of vegetation of Markovichy swamp with the unique floristic structure was presented. The question of conservation of the rare locality is discussed. Description over of rare limnodiums is brought with predominance of *Schoenus ferrugineus* that *Cladium mariscus* on the bog of Markovichy (Volhynia area). The map of vegetation of bog that is unique on the флористическому composition is presented. The geobotanical description of associations that prevail in bog area and comparison of similar associations in Ukraine is given. A question about protection of rare localities is discussed. The coenotic estimation of bog is given and the rare species and association in a need of protection are indicated. Important direction of future investigation is monitoring of processes on Markovichy swamp. It will provide possibility to forecast the changes of vegetation and to give a recommendations in order to preserve rare associations and plants.

Key words: lokalitet of rare species, *Schoenus ferrugineus* of *Cladium mariscus*, Green book of Ukraine, Volhynia loessa plateau.

Стаття надійшла до редколегії
16.05.2013 р.

УДК 582.52.582.58

Оксана Фіщук

Морфометричні показники оцвітини й андроцею квітки *Chlorophytum comosum* (Thunb.) Jacques та *Anthericum liliago* L. (Asparagaceae Juss.)

Досліджено морфометричні показники оцвітини й андроцею у *Chlorophytum comosum* (Thunb.) Jacques та *Anthericum liliago* L. для з'ясування можливості використання їх ознак у систематиці родини. Незважаючи на простоту будови, квітки даних видів не є спрощеними, а мають низку примітивних рис.

Ключові слова: *Chlorophytum comosum*, *Anthericum liliago*, морфологія квітки, оцвітина, андроцей.

Постановка наукової проблеми та її значення. Сучасна біологічна систематика має за мету побудову філогенетичної системи організмів, яка б повно відбивала сукупність певних ознак і дозволяла б